

A TANTÁRGY ADATLAPJA

Magyar folklór és Magyar irodalomtörténet II. (Kora újkor)

Egyetemi tanév 2026–2027

1. A képzési program adatai

1.1. Felsőoktatási intézmény	Babeș-Bolyai Tudományegyetem
1.2. Kar	Bölcsészettudományi Kar
1.3. Intézet	Magyar Irodalomtudományi Intézet
1.4. Szakterület	Nyelv és irodalom
1.5. Képzési szint	Alapképzés
1.6. Tanulmányi program/ Képesítés	Magyar nyelv és irodalom (főszak)
1.7. Képzési forma	Nappali tagozat

2. A tantárgy adatai

2.1. A tantárgy neve	Magyar folklór és Magyar irodalomtörténet II. Kora újkor (magyar nyelven)			A tantárgy kódja	LLM2162
2.2. Az előadásért felelős tanár neve	Dr. GÁBOR Csilla habil. egy. tanár, dr. FARMATI Anna egyetemi adjunktus Dr. TÁNCZOS Vilmos habilitált egyetemi tanár				
2.3. A szemináriumért felelős tanár neve	Dr. GÁBOR Csilla habilitált egyetemi tanár dr. CZÉGÉNYI Dóra egyetemi adjunktus				
2.4. Tanulmányi év	1	2.5. Félév	2	2.6. Értékelés módja	Vizsga
2.7. Tantárgy rendszere	Kötelező			2.8. Tantárgy típusa	Szaktárgy

3. Teljes becsült idő (az oktatási tevékenység féléves óraszama)

3.1. Heti óraszám	7	melyből: 3.2. előadás	4	3.3. szeminárium/labor/projekt	3
3.4. Tantervben szereplő összóraszám	98	melyből: 3.5. előadás	56	3.6. szeminárium/labor	42
Az egyéni tanulmányi idő (ET) és az önképzési tevékenységekre (ÖT) szánt idő elosztása:					óra
A tankönyv, a jegyzet, a szakirodalom vagy saját jegyzetek tanulmányozása (ET)					10
Könyvtárban, elektronikus adatbázisokban vagy terepen való további tájékozódás					16
Szemináriumok/ laborok, házi feladatok, portfóliók, referátumok, esszék kidolgozása (nagyobb vagy egyenlő a tantárgy naptárában az ellenőrzési feladatokra előírt összórással)					24
Egyéni készségfejlesztés (tutorálás)					2
Vizsgák					4
Más tevékenységek:					
3.7. Egyéni tanulmányi idő (ET) és önképzési tevékenységekre (ÖT) szánt idő összóraszama					56
3.8. A félév összóraszama					154
3.9. Kreditszám					6

4. Előfeltételek (ha vannak)

4.1. tantervi	–
4.2. kompetenciabeli	–

5. Feltételek (ha vannak)

5.1. Az előadás lebonyolításának feltételei	Magyar irodalomtörténet II. (Kora újkor) - infrastruktúra egyes témákhoz (vetítő, laptop, internet); könyvek; CD-lejátszó; Magyar folklór - jelenlét (az előadásokon való részvétel ajánlott) - számítógéppel, vetítővel, táblával felszerelt terem, internet-hozzáférés
5.2. A szeminárium lebonyolításának feltételei	Magyar irodalomtörténet II. (Kora újkor) - infrastruktúra egyes témákhoz (vetítő, laptop, internet); könyvek; CD-lejátszó Magyar folklór - jelenlét (a szemináriumokon való részvétel kötelező) - az előírt primér és szekundér irodalom elolvasása - számítógéppel, vetítővel, táblával felszerelt terem, internet-hozzáférés

6.1. A tanulmányi program elvégzése során elsajátított kompetenciák

Szakmai kompetenciák	
Kompetencia kódja	Kompetencia
CP1	Interkulturális kompetenciával bír.
CP2	Alkalmazza a kulturális és művészeti kifejezésformák sokféleségét.
CP3	Alkalmazza a társadalom- és bölcsészettudományok területén szerzett ismereteit.
CP22	Naprakészen tartja szakmai ismereteit.
Transzverzális kompetenciák	
Kompetencia kódja	Kompetencia
CT1	Alkalmazza a tudományos módszereket.
CT2	Alkalmazza a kutatási etika és a tudományos integritás elveit a kutatásban.
CT3	Információforrásokat használ.
CT5	Írásban közöl információkat.
CT8	Képes az önreflexióra.

6.2. A tanulmányi programra jellemző kimeneti követelmények

A tantárgy által megcélzott kimeneti követelmények		
Kompetencia kódja	Ismeret és megértés	Specifikus tudományos készségek

CP2, CP3, CP11, CP12, CP15, CP21, C24, CP25, CT1, CT2, CT3, CT5, CT6, CT8	1. A hallgató felismeri, megérti, leírja, magyarázza, összefoglalja és szintetizálja az irodalomtudományi, valamint kultúr- és civilizációtörténeti ismereteket.	1. A hallgató a megszerzett ismeretek alapján szövegeket értelmez, illetve leíró, érvelő vagy kritikai elemzéseket dolgoz ki. A hallgató összefüggéseket teremt a tanult diszciplínák között, hogy kialakítsa a szakterület integrált modelljét. A hallgató nyomon követi a szakterület tudományos és technológiai fejlődését.
CP2, CP3, CP11, CP12, CP15, CP21, C24, CP25, CT1, CT2, CT3, CT5, CT6, CT8	2. A hallgató leírja az irodalomelmélet alapvető fogalmait, és alkalmazza azokat a magyar irodalomra.	2. A hallgató alkalmazza az irodalom tanulmányozására jellemző módszertani és elméleti modelleket.
CP3, CP12, CP18, CP24, CT1, CT3, CT5, CT6, CT8	3. A hallgató felismeri, megérti, meghatározza és elmagyarázza a szakterület kulcsfogalmait és terminológiáját. Ismeri és magabiztosan használja a szaknyelvet, valamint a tudományos szövegalkotás szabályait.	3. A hallgató fejleszti kritikai gondolkodását és igényesen használja a szaknyelvet írott és szóbeli diskurzusban.

7. Tárgy-specifikus kimeneti követelmények

Ismeret és megértés
1. A hallgató ismeri a kora újkori magyar irodalom fő korszakait, irányzatait és alapvető műfajait.
2. Áttekintéssel rendelkezik a korszak irodalmi és esztétikai történeti folyamatairól, különös tekintettel a reformáció és ellenreformáció hatásaira.
3. Ismeri a korszak meghatározó szerzőinek és műveinek jellegzetességeit, valamint azok poétikai, retorikai sajátosságait.
4. Ismeri a kora újkori irodalom értelmezéséhez szükséges alapvető elméleti, módszertani megközelítéseket, valamint a releváns szakirodalmat.
5. A hallgató ismeri a magyar folklór alapfogalmait (pl. népköltészet, néphit, szokás, hagyomány), valamint a folklórisztika alapvető irányzatait és módszereit.
6. Áttekintéssel rendelkezik a magyar népköltészet fő műfajairól (pl. népdal, népballada, népmese, népmonda), és felismeri azok szerkezeti, stílusi és funkcionális sajátosságait.
7. Megérti a folklór társadalmi és kulturális beágyazottságát, valamint annak szerepét a kollektív identitás és a kulturális emlékezet formálásában.
8. Ismeri a folklórgyűjtés és -kutatás alapvető történeti és módszertani kereteit, különös tekintettel a magyar folklórisztika hagyományaira.
Specifikus tudományos készségek
1. A hallgató képes kora újkori irodalmi szövegek elemzésére alapvető szempontok (pl. műfaj, retorika, kontextus) alapján.
2. Képes a korszak irodalmi jelenségeinek történeti és kulturális kontextusba helyezésére, valamint különböző értelmezési szempontok alkalmazására.
3. Képes alapvető kutatási módszerek (pl. szövegelemzés, forráskritika) alkalmazására, valamint megállapításainak szakszerű és koherens, tudományos igényű megfogalmazására szóban és írásban.
4. A hallgató képes egyszerű folklórszövegek (pl. népmesék, népdalok) elemzésére alapvető szempontok (motívumok, szerkezet, funkció) alapján.
5. Képes alapvető kutatási módszerek alkalmazására, valamint folklórjelenségek történeti és kulturális kontextusba helyezésére.

6. Képes szakszerűen, a tudományos normáknak megfelelően szóban és írásban megfogalmazni megállapításait, valamint a hivatkozási normák következetes alkalmazására.

8. A tantárgy tartalma

8.1 Előadás	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
8.1.a¹. Magyar irodalomtörténet (reneszánsz és barokk) [heti 2 óra előadás]		
1. Bevezetés – visszatekintés: a középkori hagyomány, előretekintés: a kora újkor madártávlatból, a hosszú reformáció mint korszakalakzat	fogalomalkotás, magyarázat, interaktív megközelítés	
2. A reformáció(k). Teológiai irányok és lelkiismereti mozgalmak Luther fellépésétől az antitrinitarizmus kialakulásáig	összehasonlítás, bemutatás, rendszerezés	
3. Katolikus válasz, trentói zsinat, katolikus reform(áció)	előadás, magyarázat, szemléltetés, megfigyeltetés	
4. A reformáció Magyarországon: új műfajok, wittenbergi történelemszemlélet, teológiai és irodalmi reflexiók a török hódításról	magyarázat, elbeszélés, rendszerezés, szemléltetés, megfigyeltetés	
5. Narráció, reflexivitás, példázatoság; humanizmus és reformáció az ország két távoli részében: Heltai Gáspár és Bornemisza Péter művei	előadás, magyarázat	
6. A reneszánsz/reformációs (vita)dráma: műfaji, poétikai kérdések	előadás, magyarázat, leírás	
7. Balassi Bálint költészete: kutatási témák és irányok, a ciklusok kérdése	előadás, elbeszélés, szövegértelmezés	
8. Manierizmus, újsztoicizmus. Rimay János és a 16. század végének versszerzése. A Balassi-féle verstípus dekomponálása; retorika és poétika	magyarázat, szemléltetés, rávezetés	
9. Barokk, ellenreformáció, konfesszionizálódás: a folyamat és a terminológia. A katolikus reform első írónemzedéke: Monoszlói András, Káldi György, Vásárhelyi Gergely, Hajnal Máttyás	előadás, szemléltetés, magyarázat	
10. <i>Imitatio</i> és <i>compilatio</i> Pázmány Péter műveiben. A magyar teológiai műnyelv formálódása. Argumentációs eljárások a polémiában. A skolasztikus hagyomány továbbélése, valamint humanista és reformációs tanulságok. A jezsuita homiletika	magyarázat, leírás, megfigyeltetés, rávezetés	
11. A középkori tradíció újraértelmezése a kora újkor katolikus és protestáns versszerzésben (Szenci Molnár Albert, Nyéki Vörös Máttyás, Hajnal Máttyás, Thordai János, Baranyai Detsi János). A közösségi költészet: fogalomértelmezés, funkció, szövegrétegek	leírás, bemutatás, magyarázat, megfigyeltetés	
12. A wittenbergi történelemteológiai hagyomány újraértelmezése és aktualizálása Zrínyi Miklósnál; a nemzeti identitás formálódásának elemei	bemutatás, leírás, magyarázat	

13. Erdélyi emlékirodalom a 17–18. században: megközelítési és kutatási irányok; a történelem értelme; a személy és a közösség	előadás, magyarázat	
14. Erdélyi emlékirodalom a 17–18. században: az emlékezet helyei; konfesszió és devóció a történelmek értelmezésében	magyarázat, szemléltetés	

Bibliográfia

Bitskey István, *Hitviták tüzeiben*, Bp., 1978.
 Győri L. János, *Izrael és a magyar nép történetének párhuzamai a XVI–XVII. századi prédikatori irodalomban = Egyház és művelődés. Fejezetek a reformátusság és a művelődés XVI–XVII. századi történetéből*, szerk. G. Szabó Botond, Fekete Csaba, Bereczki Lajos, Debrecen, 2000, 29–50.
 Kiss Farkas Gábor, *Politikai retorika a törökellenes irodalomban = A magyar irodalom története I.*, szerk. Jankovits László, Orlovsky Géza, Bp., 2007, 204–216.
 Kulcsár Péter, *A történetíró Heltai = Irodalom és ideológia a 16–17. században*, szerk. Varjas Béla, Bp., 1987, 113–133.
 Oláh Szabolcs, *Hitélmény és tanközlés: Bornemisza Péter gyülekezeti énekhasználat*, Debrecen, 2000.
 Latzkovits Miklós, *A drámaírás gyakorlata a 16–17. századi Magyarországon*, Bp., 2007.
 Horváth Iván, *Balassi költészete történeti poétikai megközelítésben*, Bp., 1982.
 Pirnát Antal, *Balassi Bálint poétikája*, Bp., 1996.
 Balassi Bálint verseinek hálózati kritikai kiadása: www.magyar-irodalom.elte.hu
 Ács Pál, „Az idő ósága”. *Történetiség és történelemszemlélet a régi magyar irodalomban*, Bp., 2001, 13–101.
 Gábor Csilla, Káldi György prédikációi: *Források, teológia, retorika*, Debrecen, 2001.
 Gábor Csilla, *Religió és retorika: Tanulmányok a középkori, reneszánsz, barokk irodalomról*, Kolozsvár, 2002, 235–317.
 Bitskey István, *Humanista erudíció és barokk világkép. Pázmány Péter prédikációi*, Bp., 1979.
Pázmány Péter és kora, szerk. Hargittay Emil, Piliscsaba, 2001.
A magyar költészet műfajai és formái a 17. században, szerk. Ötvös Péter, Pap Balázs, Szilasi László, Vadai István, Szeged, 2001.
 Bitskey István, *Mars és Pallas között*, Debrecen, 2006.
 Kiss Farkas Gábor, *Az imitatio elmélete és gyakorlata a Szigeti veszedelemben = A magyar irodalom története I.*, szerk. Jankovits László, Orlovsky Géza, Bp., 2007, 447–466.
Emlékezet és devóció a régi magyar irodalomban, szerk. Balázs Mihály és Gábor Csilla, Kolozsvár, 2007.
 Tóth Zsombor, *A koronatanú: Bethlen Miklós*, Debrecen, 2011.

8.1.a ² . Hagiográfia [heti 1 óra előadás]	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
1. A hagiográfia mint kutatási téma: társadalomtörténeti háttér, módszerek, irányok, írott és vizuális műfajok	fogalomalkotás, magyarázat, összehasonlítás	
2. Hagiográfia és lelkiségtörténet: középkori mozgalmak és a szentek tisztelete	összehasonlítás, megfigyeltetés, bemutatás	
3. Középkori legendáriumok, tipológia	leírás, elbeszélés, magyarázat, szemléltetés	
4. Szent-típusok: a férfi szentek kategóriái és kultuszuk alakulása	magyarázat, elbeszélés, rendszerezés, szemléltetés	
5. Szent-típusok: női szentek és női társadalmi szerepek	előadás, magyarázat, rendszerezés, szemléltetés	
6. A csoda antropológiája és morfológiája	előadás, magyarázat, leírás	
7. A középkori szentkultuszok újraértelmezése a kora újkorban: legenda, história, prédikáció	előadás, elbeszélés, szövegértelmezés	

Primér bibliográfia

Szent Athanasziosz, *Szent Antal élete = A III–IV. század szentjei*, bev., jegyz. Vanyó László, Bp., 1999, 41–117.

Jacobus de Voragine, *Legenda aurea*, szerk., utószó, jegyzetek és részben ford. Madas Edit, Bp., 1990.
Legendák és csodák (13–16. század), szerk. Madas Edit (részben fordította is) és Klaniczay Gábor, Bp. 2001. (Szentek a magyar középkorból 2.)

Sík Sándor, *Himnuszok könyve. A keresztény himnuszok költészet remekei latinul és magyarul*, Bp., 1943; internetes változat: www.ppek.hu

Amor sanctus. Szent szeretet könyve, ford., magy. Babits Mihály, Bp., 1933 (vagy valamelyik későbbi kiadás).

Szekundér bibliográfia

Peter Brown, *A szentkultusz*, Bp., 1993.

Sághy Marianne, *Versek és vértanúk: A római mártírkultusz Damasus pápa korában*, Bp., 2003.

Sághy Marianne, *Isten barátai: Szent és szentéletrajz a késő antikvitásban*, Bp., 2005.

Klaniczay Gábor, *Az uralkodók szentsége a középkorban*, Bp., 2000.

Dobszay László, *Az ország patrónusainak liturgikus tisztelete a középkori zsolozsmában = A magyar szentek tisztelete és ereikélyei* (szerk. Cséfalvy Pál és Kontsek Ildikó), Esztergom, 2000, 96–106., <http://www.liturgia.hu>

8.1.b. Magyar folklór [heti 1 óra előadás]	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
1. Bevezetés, alapfogalmak (a) Kultúra, nép, népi kultúra, populáris kultúra (parasztok, polgárok, elit). A kultúra mint objektum, mint reprezentáció mint esemény. Kultúrák (hivatalos kultúra, elitkultúra, népi kultúra, populáris kultúra, ellenkultúra, szubkultúra/csoportkultúra, regionális kultúra, globális kultúra, kishagyomány, nagyhagyomány). A folklór definíciói (ősi, ünnepi, nemzeti, esztétikus; mindennapi). A folklór jellemzői (kollektív/individuális jelleg, rögzítettség/rögzíthetlenség, oralitás/írásbeliség/kép, anonimitás/szerzőség, variabilitás, alkalmasság, szinkretizmus). A folklór (táji, történeti, társadalmi) tagolódása. (b) Mindennapi élet, hagyomány, örökség, kitatált hagyomány, akkulturáció, migráció, diffúzió, survival, revival. A közösség (beszélőközösség, emlékezőközösség, interpretív közösség).	frontális előadás leíró, értelmező és okfeltáró magyarázat, illetve szemléltetés	(segédanyag: jegyzet, ill. az előadások alkalmával vetített diájak)
2. A folklór kutatása: néprajz, folklórisztika, antropológia. Folklórisztika, etnológia, etnográfia.		
3. A nép felfedezése. Egységes-e a nép? A magyar népi kultúra történeti rétegei.		
4. Világ-, társadalom és hős-kép a hősepiában. A műfaj fejlődési fokozatai. A hősepiának szerkezete. A magyar hősepiáról szóló tudományos diskurzus.		
5. A folklórisztikai gondolkodás és a balladakutatás. A műfaj meghatározása, történeti kibontakozása, történeti rétegei, stílusváltása, területi tagolódása. Heroikum, tragikum, komikum. Balladai témák. A ballada szerkezete. A ballada és a népdal, vallás, ponyva		

viszonya. A ballada előadásának sajátosságai. Archaizálás. A lokális ballada mint emlékezési alakzat.		
6. A mesekutatás és -értelmezés története. Rendszerezési próbálkozások (tipológia, alműfajok). Mese és világkép, mese és esztétikum, mese és előadás. A műfajiság vélt és valós határai.		
7. Biográfia és autobiográfia. A személyes történelem felfedezése. A történelem funkciói. A történetmondás kontextusa. A történet szerkezeti, kognitív és nyelvi megszerkesztése. A kutatás története és problémái.		
Kötelező szakirodalom Demény István Pál – Gazda Klára – Keszeg Vilmos – Pozsony Ferenc – Tánccs Vilmos: <i>Magyar népi kultúra. Alapfogalmak. Folklor. Anyagi kultúra.</i> Tankönyv. Ábel, Kolozsvár, 2000/ 2008. [I. fej.: Alapfogalmak. A kutatás története és tárgya; II. fej.: A folklor; III. fej.: Műfajiság a folklorban.] Gazda Klára – Keszeg Vilmos – Pozsony Ferenc – Tánccs Vilmos (összeáll.): <i>Magyar népi kultúra.</i> Szöveggyűjtemény. Ábel, Kolozsvár, 2001/2008. [Népballadák (4–25.), Archaikus imádságok (57–61.), Ráolvasások (62–68.), Szokásköltészet (73–106.); Kósa L. – Szemerényi Á. 120–125.), Kósa L. (126–138.)] Keszeg Vilmos: Keresztútban a népi kultúra. Interpretációs és kontextualizáló kísérletek. In Jakab Albert Zsolt – Vajda András (szerk.): <i>A néprajzi örökség új kontextusai. Funkció, használat, értelmezés.</i> (Krizsa Könyvek, 43.) Kriza János Néprajzi Társaság, Kolozsvár, 2018, 29–77. http://kjnt.ro/szovegtar/pdf/KKonyvek_43_2018_JAZs-VA_szerk_A-neprajzi-orokseg_02_KeszegV Vargyas Lajos (főszerk.): <i>Magyar népköltészet.</i> (Magyar Néprajz V. Folklor, 1.) Akadémiai, Budapest, 1988. http://mek.niif.hu/02100/02152/html/05/index.html Voigt Vilmos: <i>A folklorisztika alapfogalmai. Szócikkek.</i> Eguinter – Argumentum, Budapest, 2014. Ajánlott szakirodalom Keszeg Vilmos: <i>A történetmondás antropológiája.</i> Egyetemi jegyzet. (NEJ, 7.) KJNT–BBTE MNAI, Kolozsvár, 2011. http://kjnt.ro/szovegtar/kotet/NEJ_07_2011_KeszegV_A-tortenetmondas-antropologiaja Liszka József: <i>Bevezetés a folklorisztikába. Szöveges folklor.</i> Lilium Aurum, Dunaszerdahely, 2011. O. Nagy Gábor: <i>Mi fán terem?</i> Budapest, 1979/1988. vagy Bárdosi Vilmos: <i>Szólások, közmondások eredete.</i> Frazeológiai etimológiai szótár, Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2015. Voigt Vilmos: <i>Néprajzi és etnológiai alapfogalmak.</i> Oktatási segédlet. (Néprajz egyetemi hallgatóknak, 36.) Debreceni Egyetem Néprajzi Tanszék, Debrecen, 2017. https://neprajz.unideb.hu/sites/default/files/upload_documents/voigt_vilmos.pdf		
8.2 Szeminárium	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
8.2.a. Magyar irodalomtörténet (kora újkor) [heti 2 óra szeminárium]		
1. Bevezetés – szervezési kérdések	megbeszélés	
2. A dialógusok és viták kora: magyar és latin nyelvű írásbeliség. Az irodalom fogalma és terepe a kora újkorban: átmenetek, kulcsszemélyiségek, művelődési központok, irodalmi, szellemi és spirituális irányzatok	bemutató, magyarázat, közös elemző olvasás, csoportmunka	
3. Bornemisza Péter: <i>Tragoedia magyar nyelven</i> – társadalmak és szövegek dialógusa, a görög mítosz protestáns-keresztény átértelmezése, a sajátos „fordítás” poétikája		

4. Mesék és értékek dialógusa: a <i>docere et delectare</i> elvének továbbélése más műfaj(ok)ban: Heltai Gáspár, <i>Ponciánus császár históriája</i>		
5. A toposzteremtés folyamatai: „hazafias” költészet, „hagyományteremtő” rímsor. Rimay János: <i>Kiben kesereg a magyar nemzetnek romlásán s fogyásán – szövegek monológja?</i>		
6. Pázmány Péter prédikációi: az érvelő dialógus. A morális tanítás teológiai megalapozottsága és a retorikai kidolgozottság mint a hatékonyság eszköze. <i>Mely üdvösséges a magunk-ismerése, A nyelvnek vétkeiről</i> vagy más választott szöveg		
7. A visszavonuló dialógus: a puritanizmus formakincse és nyelvi megoldásai – Medgyesi Pál: <i>Erdély romlásának okairól</i>		
8. Régi és új, hazai és idegen formák vetélkedése a versszerzésben: <i>Magyar zsoltár és protestáns gyülekezeti éneklés</i> ; középkori források és új műfajok a <i>katolikus énekszerzés hivatalos fórumain</i>		
9. „Nagy históriát az ki szörzötte...” – a históriás/történelmi ének műfaja: eleven história, avagy párbeszéd a közélettel		
10. Hajnal Mátyás, <i>Szíves könyvecske</i> . Kép és szöveg párbeszéde – az embléma mint a belső dialógus eszköze		
11. Iskoladrámák, misztériumjátékok – drámapedagógiai előképek az erdélyi színpadokon		
12. Kísérletek a dialógusra: Apáczai Csere János gyulafehérvári és kolozsvári beköszöntő beszédei (<i>A bölcsesség tanulásáról</i> , ill. <i>Az iskolák fölöttébb szükséges voltáról</i>). Tudás- és oktatáshoz, retorikai építkezés		
13. Eposz-párbeszéd és kísérletek: tematikai, szerkezeti, szövegalkotási eljárások változása az eposzműfajban		
14. Árva Bethlen Kata önéletírása: felekezeti és történetmondás párbeszéde a személyesség regiszterében		
Bibliográfia Kiss Farkas Gábor, <i>Politikai retorika a törökellenes irodalomban</i> . 1523 A magyar királyság előkelőihez Balázs Mihály, <i>Hitvita és fabula</i> . 1609 Az Öt szép levél 1609-ben Laczházi Gyula, <i>Vanitas és memnto mori</i> . 1623: Megjelenik Nyéki Vörös Mátyás Dialógusa (Mindhárom tanulmány a Villanyspenót cikkei között található.) Bornemisza Péter, <i>Tragédia magyar nyelven az Szophoklész Élektirájából</i> 1558, Oláh Szabolcs kísérőtanulmánya a hasonmás kiadáshoz, Bp., 2009. Szigeti József, <i>A mű és kora</i> , Bukarest, 1970, 110–168. Latzkovits Miklós, <i>Bornemisza Electirájának Chorusa = Uő., A drámaírás gyakorlata a 16–17. századi Magyarországon</i> , Budapest, 2007, 88–93.		

- Gábor Csilla, *A történet kerete, a keret története: változatok Ponciánusra* = Gábor Csilla, Luffy Katalin, Sipos Gábor (szerk.), *Erdély reneszánsza I-II.*, Kolozsvár, 2009, I. 147–160.
- Merényi Varga László, Rimay János: *Kiben kesereg a magyar nemzetnek romlásán s fogyássán* = Komlós Tibor (szerk.), *A régi magyar vers*, Bp., 1979, 181–200.
- Imre Mihály, „Magyarország panasza”. *A Querela Hungariae toposz a XVI-XVII. század irodalmában*, Debrecen, 1995, 241–273.
- Bitskey István, *Humanista erudíció és barokk világkép. Pázmány Péter prédikációi*, Bp., 1979.
- Bitskey István, *Retorika és etika Pázmány Péter prédikációiban* = Uő., *Virtus és religio (Tanulmányok a régi magyar irodalmi műveltségről)*, Miskolc, 1999, 172–184.
- Bartók István, *Pázmány prédikációi és a katolikus-protestáns retorika* = Hargittay Emil (szerk.), *Pázmány Péter és kora*, Piliscsaba, 2001, 322–332.
- Luffy Katalin, *Medgyesi Pál és prédikációi. Prédikátori magatartás a Rákócziak udvarában*, It 2001, 186–208.
- Fazakas Gergely Tamás-Győri L. János (szerk.), *Medgyesi Pál redivivus. Tanulmányok a 17. századi puritanizmusról*, Debrecen, 2008, 60–85; 156–187.
- Szenci Molnár Albert: *Psalterium ungaricum* (RMKT XVII/6); Imre Mihály, *Szenci Molnár Albert Psalteriumának poétikai programja a 16. századi kontextusban* = *A magyar költészet műfajai és formái a 17. században*, Szeged, 2005, 239–255. H. Hubert Gabriella, *A régi magyar gyülekezeti ének*, Budapest, 2004. 7–96; 403–407. Farmati Anna, *Más régi ének*, Kolozsvár, 2009.
- Tinódi Lantos Sebestyén, *Cancionale, az az historias enekes könyw, mellyben külemb külemb féle szép löt dolgoc vадnac nyomtatua a magyari királyokról és egyéb szép löt dolgokról, gyönyörűségessé oluasásra és halgatásra. Colosvarot [Kolozsvár]* : Heltai Gáspár, 1574. (A szövegek elérhetők újabb kiadásokban) Medgyesy S. Norbert: *Énekelt történelem I.*, L'Harmattan, Bp., 2016
- Csörsz Rumen István (szerk.), *Tinódi Sebestyén és a régi magyar verses epika*, Kolozsvár, 2008.
- Bitskey István, „*En mast szóllok csak vitézlő dolgokról*” (*A nemzeti sors toposzai Tinódi históriás énekeiben*) = I. Bitskey – L. Imre: *Tanulmányok a régi magyar irodalomból*, Debrecen, 1998, 5–15.
- Klaniczay Tibor, *A magyar barokk irodalom kialakulása* = Uő., *Reneszánsz és barokk*, Bp., 1961.
- Holl Béla, *Szíves könyvecske*, kísérő tanulmány a hasonmás kiadáshoz, Bp., 1992.
- Zemplényi Ferenc, *Egy magyar jezsuita emblematikus* = *Ikonológia és műértelmezés*, 2, Szeged, 1987, 145–152.
- Gábor Csilla, *A meditáció a hitgyakorlásban és az irodalomban* = Uő., *Religió és retorika*, Kolozsvár, 2002, 257–277.
- Knapp Éva, *Irodalmi emblematika Magyarországon a XVI-XVIII. században*, Bp., 2003, 51–87.
- Régi Magyar Drámai Emlékek I-II.*, Bp. 1960. *Magyar Drámaírók 16–18. század*, Bp. 1981. (Magyar Remekírók)
- Bodó Márta, *A keresztény nevelés forrásai és kialakulása. A nevelés elmélete és gyakorlata* = Uő., *Iskola és színház*, Kolozsvár, 2009, 21–85. Medgyesy S. Norbert, *A csíksomlyói ferences misztériumdrámák forrásai, művelődés- és lelkiségtörténeti háttere*, Piliscsaba-Budapest, 2009.
- Bán Imre, *Apácai Csere János*, Bp., 1958.; Szigeti József, *Apácai Csere János társadalmi és pedagógiai nézeteinek kérdéséhez* = Uő., *A mű és kora*, Bukarest, 1970, 324–361. Máthé Dénes, *Apácai Csere János etikai felfogásáról* = http://kermagv.unitarius.org/regi/magvetok/2004/2004_2/2004_2_mathedenes11.htm
- Gyöngyösi István, *Márssal társalkodó Murányi Vénus*
- Arany János, *Gyöngyösi István*, = Uő., *Tanulmányok és kritikák*, Debrecen, 1998, 193–207.
- Kibédi Varga Áron, *Retorika, poétika, műfajok. Gyöngyösi István költői világa*, It 1983.
- R. Várkonyi Ágnes: *A rejtőzködő Murányi Vénus*, Bp., 1987.
- Jankovics József: *Gyöngyösi redivivus – avagy a porából megéledett fénix* = Uő., *Ex occidente: A 17. századi magyar irodalom európai kapcsolatai*, Bp., 1999, 60–73.
- Fazakas Gergely Tamás, „*tetszett az Úristennek [...] a gyámoltalan árvák seregébe béírni*”. *Bethlen Kata önéletírása és az özvegyek reprezentációjának kulturális hagyománya a kora újkorban* = Balázs Mihály-Gábor Csilla (szerk.), *Emlékezet és devóció a régi magyar irodalomban*, Kolozsvár, 2007, 259–279.
- Németh S. Katalin, *Bethlen Kata Önéletírása és XVIII. századi halotti beszédek*, ItK 1984, 195–198.

Olvasmányjegyzék

A szövegfelismerő feladat az alábbi listából tartalmaz majd szemelvényeket. Javasolt – a lehetőségekhez mérten – a kritikai, illetőleg hasonmás kiadások, vagy a jegyzetapparátussal ellátott kiadások használata.

Janus Pannonius *Versei*

Sylvester János, *Újtestamentum magyar nyelven* (a fordítás függelékei)

Szkhárosi Horvát András, *Vígasztaló ének, Az fejedelemségről, Az fösvenységről*

Sztárai Mihály, *Az igaz papságnak tiköre*

Comoedia Balassi Menyhárt árultatásáról

Debreceni disputa

Kecskeméti Vég Migály, *55. zsoltár*

Károlyi Gáspár, *Két könyv*

Farkas András, *Az zsidó és magyar nemzetről*

Heltai Gáspár, *A részegségnek és tobzódásnak veszedelmes voltáról való dialógus, Száz fabula, Chronica az magyaroknak dolgairól, Ponciánus császár históriája*

Bornemisza Péter, *Énekecske gyermekek rengetésére, Tragoedia magyar nyelven, Ördögi kísértetekről*

Tinódi Lantos Sebestyén, *Cronica*

Pataki Névtelen, *Eurialusnak és Lucretiának szép históriája*

Enyedi György, *Gismunda és Giscardus históriája*

Gergei Albert, *Árgirus históriája*

Balassi Bálint, *Versei*

Rimay János, *Versei*

Káldi György két prédikációja

Hajnal Mátyás, *Szíves könyvecske*

Pázmány Péter, *Kalauz* (1–2. könyv), Kempis-fordítás, prédikációk

Zrínyi Miklós, *Szigeti veszedelem, Mátyás király életéről való elmélkedések, Az török áfium ellen való orvosság*

Gyöngyösi István, *Márssal társalkodó Murányi Vénusz, Porábúl meg-éledett Phoenix,*

Kemény János, *Önéletírása*

Bethlen Miklós, *Élete leírása magától*

Veresmarti Mihály, *Megtérése históriája*

Misztótfalusi Kis Miklós, *Mentsége*

Cserei Mihály, *História*

Apor Péter, *Metamorphosis Transylvaniae*

Bethlen Kata, *Önéletírása*

8.2.b. Magyar folklór [heti 1 óra szeminárium]	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
1. A mitikus-mágikus világkép	kiselőadás leíró, értelmező és okfeltáró magyarázat , illetve szemléltetés és megbeszélés	
2. A középkori vallásos világkép. Általános jellemzők. Középkori eredetű folklórműfajok (hiedelem, ráolvasás, siratóének, archaikus népi imádság, ballada)		
3. A romantika neoplatonizmusa és a népi kultúra felfedezése		
4. A népi kultúra felfedezésének hatása a 19. századi polgári nemzettudatokra		
5. Az európai és a magyar népi kultúra felfedezése. A népi kultúra és a magyar nemzeti kultúra a 19. század első felében. J. G. Herder eszméi. A nép felfedezésének esztétikai, politikai és intellektuális okai. A kulturális primitívizmus. A jó vadember mítosza. Európai gyűjtések. A magyar népi kultúra felfedezése; a népiség		

és a polgári nemzettudat. Az első folklórgyűjtemények (Erdélyi János, Kriza János). A népi kultúra fogalmának romantikus értelmezése.		
6. A romantika meghasonlása. A Vadrózsa-pör jelentősége. A pozitivist tudományos szemény jellemzői és eredményei. Tájégségi gyűjtések. A néprajztudomány intézményei.		
7. Irányzatok és módszerek a 20. századi magyar néprajzkutatásban. Pszichológiai irányzatok, funkcionális, formalista kutatások, az antropológiai szemlélet, a vizuális antropológia. A néprajztudomány forrásai. Intézmények, tudománytörténeti összefoglalók, kézikönyvek.		
Kötelező szakirodalom Lásd az Előadások (8.1.b. Magyar népköltészet) esetében ajánlottakat. Opcionális szakirodalom Kósa László: <i>A magyar néprajz tudománytörténete</i> . Osiris, Budapest, 2001. [Bevezetés: Központi kérdések. Korszokolás; A folklorisztika kezdetei: Az első népköltési gyűjtések, A magyar folklór első tudományos elmélete. Erdélyi János, A népköltészet és a műköltészet viszonya a nemzeti kultúrában: Arany János és Gyulai Pál folklorisztikai nézetei; A folklórszövegek feldolgozásának és lejegyzésének hitelessége c. fejezet.] Ujváry Zoltán: <i>Magyar folklórtörténet</i> . I-II. (Magyar Néprajzi Könyvtár.) Kapitális, Debrecen, 2007–2008. vagy Uő: <i>A folklórkutatás eredményei a XIX. században</i> . Bölcsész Konzorcium, Debrecen, 2006. https://mek.oszk.hu/05100/05165/05165.pdf Voigt Vilmos (szerk.): <i>A magyar folklór</i> . (Osiris Tankönyvek.) Osiris, Budapest, 1998. Voigt Vilmos (szerk.): <i>Magyar folklór. Szövegyűjtemény</i> . (Osiris Tankönyvek.) Osiris, Budapest, 2005.		

9. Értékelés

Tevékenység típusa	9.1 Értékelési kritériumok	9.2 Értékelési módszerek	9.3 Aránya a végső jegyben
9.4 Előadás	IRODALOMTÖRTÉNET II. (reneszánsz és barokk) - tájékozottság, elemzőképesség	Írásbeli vizsga az előadások és szemináriumok anyagából. (A szorosan vett vizsgát szövegfelismerési feladat előzi meg, az elolvasandó primér művek listáját l. a tantárgyleírás 8.2.a. pontjánál)	33,5%
	IRODALOMTÖRTÉNET II. (hagiográfia) tájékozottság, elemzőképesség	Írásbeli vizsga	25%
	MAGYAR FOLKLÓR terminológia és a félév során tárgyalt kérdéskörök ismerete	Írásbeli vizsga	12,5%
9.5 Szeminárium	IRODALOMTÖRTÉNET II. (reneszánsz és barokk) tájékozottság, elemzőképesség aktív részvétel a csoportmunkában	A vizsgán való részvétel feltétele egy szemináriumi kiselőadás megtartása és egy önálló írásbeli dolgozat elkészítése és előzetes beadása	16,5%

		(a témát előzetesen egyeztetni kell a szemináriumvezetővel).	
	MAGYAR FOLKLÓR terminológia, tárgyalt kérdéskörök és népköltészeti alkotások ismerete	Írásbeli vizsga (teszt)	12,5%

9.6 A teljesítmény minimumkövetelményei

IRODALOMTÖRTÉNET II. (KORA ÚJKOR)

- az egyes témák ismerete a konkrét események, személyek, jelenségek felidézésével, apró részletek nélkül
- összefüggések teremtésére való képesség
- a bibliográfiai tételek legalább felének ismerete
- szeminárium esetében: egy kiselőadás vagy vitaindító megtartása, házidolgozat benyújtása, illetve az összes téma alapszintű ismerete, kritikai megközelítése

MAGYAR FOLKLÓR

- terminológia ismerete, adekvát használata
- népköltészeti alkotások ismerete

MI-használati irányelvek a tantárgy keretében:

- nem megengedett a mesterséges intelligencia által generált szöveg változtatás nélküli vagy minimálisan módosított benyújtása saját munkaként;
- a beadott munka minden esetben a hallgató önálló szellemi teljesítményének kell lennie;
- az etikus használat megsértése (pl. teljes szövegek átvétele, forrásmegjelölés nélküli benyújtása) a tanulmányi és vizsgaszabályzat szerinti következményekkel jár.

10. SDG-ikonok (Fenntartható fejlődési célok)

	A fenntartható fejlődés általános ikonja						

Kitöltés időpontja:
2026.04.10.

Előadás felelőse:

Dr. GÁBOR Csilla habil. egyetemi tanár

dr. FARMATI Anna egyetemi adjunktus

Szeminárium felelőse:

Dr. GÁBOR Csilla habil. egyetemi tanár

A dékáni jóváhagyás időpontja
A felelős dékán neve és aláírása

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
BABEȘ-BOLYAI TUDOMÁNYEGYETEM
BABEȘ-BOLYAI UNIVERSITÄT
BABEȘ-BOLYAI UNIVERSITY
TRADITIO ET EXCELLENTIA

Facultatea de Litere
Str. Horea nr. 31
400202, Cluj-Napoca
<https://lett.ubbcluj.ro>

Fanti Anna

Dr. TÁNCZOS Vilmos habil. egyetemi tanár

Tanczos Vilmos

dr. CZÉGÉNYI Dóra egyetemi adjunktus

Czegényi Dóra

Az intézeti jóváhagyás dátuma:

Intézetigazgató:

Dr. BERSZÁN István habil. egyetemi tanár